

ODILE LEVASSORT: SRETNI U LJUBAVI – PSIHOLŠKI I SEKSUALNI ODGOJ ZA BRAK. IZDALO ISTARSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO „JURAJ DOBRILA“, Pazin 1981.

Doba dozrijevanja – pubertetsko previranjje nameće mladom čovjeku mnoštvo pitanja o samom sebi. Ono donosi puno problema koje mlad čovjek snagom svoje naravi mora riješiti. Ulazi u područje ljubavi, od osamljenosti u životni susret dvoje mladih ljudi, nastupa životna „revolucija“ koja nikako ne smije biti avantura.

1. *Psihologija ljubavi.* Ona ima svoj period oćaranosti, sumnje, odluke, povjerenja i napokon ljubavi.

1. Period oćaranosti ne pokazuje sve u „zelenom svjetlu“ već se u njemu doživljuje mućne situacije, prolazne krize, ali i bajoslovna snaga. Prijateljstva puna predosjećaja, protivnosti, emocije – sve to može biti pomiješano sa zabavama i osamljenostima, sudovima pa i ponovno iskrenim susretima, životnim gledanjima, nesigurnostima u prijateljstvu.

2. Period sumnje nosi sa sobom obmanu u ljubavi povezanu s blještavom utvarom, ludim nadanjima, blještavim planovima i površnim ocjenama u ljubavi vezanim na osjećaje i tijelo, što je tragićno ako se ljubav samo tako promatra, ako je se gleda samo kroz strast. Ljubav iz strasti, tjeskobe, kao i iz modnog „flirt–privjeska“ neće uroditi slobodnom prilazu svim teškoćama, koje će ipak uvoditi u emocionalni svijet zadovoljstva dvoje mladih ljudi.

S upitnikom u očima: jedno za drugo, a različiti karakteri, različite – i to velike – godine, socijalno podrijetlo, bolesti, nesigurnost u budućnost, stradanja (to ostaje tajna), ženidba iz samilosti, narodnost, prerana dob, vjera, roditelji, rasa, zvanje (intelektualac–radnica). Može li se u svemu tome naći rješenje?

3. Ljubavi! No i drugi i druge postoje. Kako ostvariti objektivn, jasan, osobni, slobodni izbor, i to s jedne i s druge strane, budući se radi o uzajamnom izboru.

Gleda se na sreću tijela, srca i to finoću srca, što bi Palmes nazvao emocijom ili sentimentumom i napokon radost duha.

4. Period povjerenja koji mora računati u zajedničkom životu s nekim rizikom, misterijem, koji valja zajednički rješavati i na taj način zajednički život učiniti boljim.

Zaruke traže veću povezanost. Tu preostaje osamljenost i životna dinamika; dinamika koja traži obnavljanje, sklad, prijelaz na „mi“, zajednički život u slobodi – seksual-

noj bezgrešnosti, a to će pripravnike za brak uvesti u šutnju i povjerenje o svemu prije razmišljanom.

Razgovori zarućnika u to vrijeme bit će povezani s pitanjima rada, vjenćanja (ulaz u obitelj), razumijevanje, fizićke ljubavi, djece, regulacije poroda, vjere, slobodnog vremena, novca, ritma života. No zaruke ne smiju biti predugaćke a ni prekratke. Svakako se u tom vremenu mora dotaći pitanje odsutnosti (vojaska – bolest), neslaganja, nestrpljivosti, nestanka nježnosti, prekida zaruka.

Autorica nadalje navodi momente koje može imati zarućnik ili zarućnica a s kojima se mora računati. Tako ona: sve oćarava, preobraćava se s ljubavlju. Ona je toliko osjećajna, a najednom padaju ti osjećaji: nema ljubavi. No, ona će to ipak drukćije proživljavati. Potrebno je povjerenje i onda kad se nešto mijenja u biću djevojke jer valja znati da je ona u mnogoćemu drukćija od muškarca, pa i u odnosu na rad. Ljubav intenzivnije doživljava. No potrebna joj je gdjekada samoća; sklad će biti ako se bude poštivala potreba za njenom samoćom i otvorenosću fantazije.

On voli ljepotu tijela i kod njega fizićka privlačnost nadvladava osjećajnu privlačnost. To je osnovna karakteristika muške ljubavi. Kod muškarca nadvladava aktivitet u kome je on intenzivan, žestok, snažno osjećajan. Traži ono „bitno“. Većna je vezan na ćine u ljubavi, a ne toliko na osjećaje. Posao je za njega važen. U vezi s tim gleda u budućnost. Zajednićko poznavanje ovih momenata i računanje s njima sigurno će unositi u brak bolju ravnotežu.

II. *Fizićlogija ljubavi.* Ona ne govori o platonskoj ljubavi već o seksualnoj, koja se smješta u osnov ljubavi onih koji ulaze u brak. Danas se to naziva fizićka ljubav. Sve tjelesne razlićitosti kod muškarca i žene upotpunjuju se u seksualnom ćinu dvoje ljudi koji ih dovodi do vrhunca radosti. Prvi takav odnos spisateljica smješta u početak braćnog života. U vezi s tim iznosi neke prednosti i negativnosti (potpunji doživljaj radosti ili ne u seksualnom ćinu). No sve je moguće ispraviti ako su uvjeti braka dobri a to znaći da u braku ne postoji apsolutna impotencija ili frigidnost. Teškoće se zajednićki rješavaju. Seksualna ljubav je dio osobnosti – i to valjane – zrele osobnosti. No ta osobnost ne može biti u nezreloj dobi pa se zato sa strpljenjem mora čekati dok mladić i djevojka postanu zreli za sve probleme braćnog života. Zaruke nisu brak i prema tome za vrijeme zaruka nije dopuštena seksualna ljubav.

Seksualnost je životna snaga. To je cilj braka koji se ostvaruje u rođenju djeteta.

Autorica navodi seksualno-fiziološke momente bračnog života i fiziološke momente muža i žene sve do rođenja djeteta. Popraćuje to i ilustracijama. Upozorava na: imati ili ne imati dijete i kada. Sve to autorica stavlja u okvire moralne dopuštenosti s obzirom na začecje i čuvanje od njega (Knaus-Oginova teorija, temperaturna metoda). Abortus je ljudski i dakako moralno nedopušten.

Bračna ljubav proširuje srca. Sređen brak otvara širinu i daje sigurnost, pokreće život, ruši osamljenost i produbljuje zajedništvo. Mogu nastati krize, ali gdje su dvoje jedno — prema sv. Pavlu — tu se otvorenošću lakše rješavaju problemi.

Ljubav mora u svojoj cjelini imati nešto kontemplativno što čovjeka uvodi do granica Apsolutnog, do Boga.

Autorica iz Pjesme nad pjesmama citira divotu dvoje mladih ljudi koji se iskreno vole, iskreno ljube i dakako to usklađuje s citatima II. vatikanskog sabora i sv. oca Pavla VI. koji govore o tome.

Iza svega bismo mogli navesti: „Odlie Levasort izuzetno uspješno sažima u ovoj knjizi svoje stručno znanje i svoje proživljeno iskustvo tisuća mladih i tako pruža cjelovit, vedar i objektivni odgovor na presudno pitanje: *kako biti sretni u ljubavi?*”

Skladni prikaz psihološkog, seksualnog, društvenog i duhovnog pogleda na ljubav čini knjigu neobično zanimljivom i laganom. Knjiga je tako nezaobilazna pomoć roditeljima i odgojiteljima, a mladi će u njoj naći mjerodavnog savjetnika u odlučujućim trenucima svoga života, od „udarca groma” sve do životnog zajedništva.”

Malo me smeta što su tako ozbiljne stranice popraćene ponešto čudnim ilustracijama. Čini mi se da nije dostatna distinkcija: tjelesna privlačnost—osjećajna privlačnost (133). Zatim emocionalna ljubav i ljubav srca u tekstovima nije jasno izražena. Termin „sržan” (134) nije spretno izabran, pa makar se or nalazio i u originalu. Daleko je bolje za tekst u knjizi: osnovno ili bitno. No možda se nalazimo pod utjecajem pomodarstva pa... Bolji bi bio izraz meditacija nego kontemplacija (212).

Knjiga zaslužuje pohvalu i ona je kod nas u svojoj cjelovitosti nešto jedinstveno.

KRIBL

IVAN DEVČIĆ: DER PERSONALISMUS BEI NIKOLAJ A. BERDJAJEV. VERSUCH EINER PHILOSOPHIE DES KONKRETEN. EXCERPTA EX DISSERTATIONE AD DOCTORATUM IN FACULTATE PHILOSOPHIAE PONTIFICIAE UNIVERSITATIS GREGORIANAE, Roma 1981.

Ovaj je rad kronološko—genetički prikaz Berdjajevljevog filozofiranja. Berdjajev je u jednom stalnom dinamizmu između općenitog i individualnog, društvom determiniranog te slobodnog i osobnog (5—6). U slobodnom stvaralaštvu upravo to dolazi do izražaja. No to ponajčešće nije lako izraziti, što osobito dolazi do izražaja u Berdjajevljevom aforističkom načinu izražavanja. Kod njega se može vidjeti utjecaj i razvoj u filozofskoj misli, od mladih dana do zrele dobi. Tu se pokazuje jedno jedinstvo: filozofski smještaj čovjeka: spoznajni a još više etički (11—15).

U ranim godinama Berdjajev je bio upoznat s „narodničevstvom”, a to je jedan oblik predmarksističkog socijalizma u Rusiji. Predstavnik mu je bio Mihajlovski koji je bio pod utjecam Comptea, a držao je da postoji mogućnost sjedinjenja između teoretske i praktične istine. Izgledalo je da je misao „narodnjaka” dijametralno oprečna klasnoj borbi. Lom kapitalizma omogućit će socijalizam, koji će iz Engleske preko Plehanova doći u Rusiju, gdje će ga nazvati ruskim dijalektičkim marksizmom (17—23).

Berdjajev u toj situaciji nastupa kao kritički marksist.

Filozofski criticizam je temelj Berdjajevljevog filozofiranja. Protivan je Kantovom „Ding an sich”, njegovom dualizmu i agnosticizmu, a zastupa svoj fenomenizam. U njem pokazuje korelaciju između subjekta i objekta i u tome se očituje sva zbilja. Istina se vidi u čovjeku, ali ne transcendentnom već individualnom. Čovjeka možemo vidjeti kroz društvo koje je proletarijat, a duša proletarijata je pojedinac kroz kojega se može spoznat opća istina i opće dobro. Proletarijat je harmonična osobnost, kako je to naglasio Mihajlovski. No Berdjajev nije uvidio da proletarijat kod Mihajlovskog ima apstraktnu ulogu.

U moralnim stvarima Berdjajev zastupa apriorizam Kantova naučavanja. Moral stoji iznad klasa, no psihološki se uvijek pokazuje kao klasni moral. Socijalni moral je opće vrijednosti, ali je za njegovo vrednovanje potreban i subjekt i objekt. Subjektivna savjest oslanja se na objektivne moralne norme transcendentne savjesti. Poteškoća je u tome što